

SÜNNET — Okunaklı Özet

Anahtar kavramlar (metin) + arkada tam sayfa zihin haritaları

Nasıl kullanılır: Önce metin bölümlerini oku (her kavram: terim · Zühaylî tanımı · ezber kodu). Bir bölümün yapısını gözünde canlandırmak istediğinde belgenin sonundaki **ŞEMA 1–4**'e bak — her bölümün başında hangi şemaya bakacağını yazılı.

BÖLÜM 1

TARİF & ÇEŞİTLERİ

s. 37-38

Sünnet = Rasûlullah'tan sadır olan söz, fiil veya takrîr.

EZBER KODU

SÖZ · FİİL · TAKRÎR

» Bu bölümün zihin haritası: **ŞEMA 1** — belgenin sonunda (tam sayfa)

SÜNNET — sözlük & terim 37

Sözlükte **siret** ve **alışılmış, bilinen yol** manasındır.

«Usulcülere göre ise Rasûlullah (s.a.)'tan sadır olan her türlü **söz, fiil veya takrîr** sünnet denir.»

Tarif 3 kelimede: söz · fiil · takrîr

① KAVLÎ (sözlü) SÜNNET 37

Peygamberimizin çeşitli münasebet ve maksatlarla **söylediği sözlerdir**.

«**Ameller niyetlere göredir.**» · «Zarar vermek ve zarara zararlar karşılık vermek yoktur.» · «Merada otlayan hayvanda zekât vardır.» · «Varise vasiyet yoktur.»

Söz = kavli

② FİİLÎ SÜNNET 37

Rasûlullah'ın (s.a.) **yaptıklarıdır**.

«Meselâ **beş vakit namaz kılması, hac yapması**, davacının yemini ile beraber **tek kişinin şahitliğiyle** hüküm vermesi, **hırsızın sağ elini bilekten kesmesi** bu türdendir.»

Fiil = yapış

③ TAKRÎRÎ SÜNNET 37

Başkasının yaptığına Rasûlullah'ın (s.a.) **itiraz etmemesidir**.

«Başkasının yapıp Rasûlullah (s.a.)'ın **açıkça kabul ettiği** veya gördüğü veya bildiği halde **ses çıkarmadığı** veya kendilerinden onu güzel bulup **memnun olduğunu gösteren bir işaret bulunan** şeydir.»

Açık kabul · sükût · memnuniyet işareti

TAKRÎR ÖRNEĞİ — teyemmüm & su 37

İki sahabe teyemmümle namaz kıldıktan sonra su buldu.

«Biri su ile abdest alıp namazını iade etti, diğeri etmedi.

İki farklı amel, ikisi de onaylı

TAKRÎR ÖRNEĞİ — Muaz hadisi 37

Muaz b. Cebel Yemen'e giderken hüküm sırasını anlattı.

«Önce **Kur'ân'a**, sonra **Sünnete**, sonra **ictihada** başvurarak hüküm vereceğini söylediğinde onu kabul etmesi» takrîrî sünnettir.

Kur'ân → Sünnet → ictihad

KİYÂFE — neseb isbatı 38

Benzerlikten hareketle nesep tespiti.

«Hakkında dedikodu çıkarılan **Üsame'nin ayaklarının** babası **Zeyd'in ayaklarına benzediğini** söyleyen Kâif'in bu hükmünden Hz.

Hanefî · cumhur

SENED BAKIMINDAN KISIMLARI

Sened bakımından sünnet cumhura göre 2, Hanefilere göre 3 kısımdır.

EZBER KODU

MÜTEVÂTİR · MEŞHUR · AHAD

» Bu bölümün zihin haritası: ŞEMA 2 — belgenin sonunda (tam sayfa)

TAKSİM — cumhur 2, Hanefî 3 38

Senedi bakımından sünnetin kaç kısım olduğunda ihtilaf var.

«Senedi bakımından sünnet **cumhura göre iki kısımdır**: mütevâtir sünnet, ahad sünnet. **Hanefilere göre ise** mütevâtir, meşhur ve ahad olmak üzere **üç kısımdır**.»

Cumhur 2 · Hanefî 3 — fark: MEŞHUR

MÜTEVÂTİR SÜNNET 38

Yalan üzerine birleşmeleri düşünülemeyecek bir topluluğun rivayeti.

«**Hicrî ilk üç asırda** yalan üzerine anlaşmaları **âdeten mümkün olmayan** bir topluluğun Rasûlullah (s.a.)'dan rivayet ettiği bir hadistir.»

İlk 3 asır = sahâbe · tâbiîn · tebe-i tâbiîn

MÜTEVÂTİRİN HÜKMÜ 38

Rasûlullah'tan geldiği **kesindir**.

«Bu sebepten **kesin bilgi ve kanaat** ifade eder, **inkâr eden kâfir olur**.»

Kesin bilgi → inkâr = küfür

MÜTEVÂTİRDE SAYI ŞARTI 38

Râvilerin belirli bir sayıya ulaşması şart mı?

«**Râcih (kuvvetli) görüşe göre** rivayetin mütevâtir olabilmesi için o rivayetin kişide **kesin bilgi ve kanaat oluşturması yeterli** görülmüş, râvilerin **belirli bir sayıya ulaşması şart koşulmamıştır**.»

Sayı değil, kesin kanaat

MEŞHUR SÜNNET 39

İlk halkası dar, ikinci asırda yayılan sünnet.

«Rasûlullah (s.a.)'tan rivayet edenlerin sayısı **bir veya iki** olup tevatür rivayet edenlerin sayısına ulaşmayan, sahâbeden sonra **ikinci hicrî asırda yayılıp** yalan üzerine birleşmeleri mümkün olmayan tevatür topluluğunun rivayet ettiği sünnettir.»

İlk halka dar → 2. asırda tevatür

MÜTEVÂTİR ↔ MEŞHUR FARKI 39

Fark, topluluğun **hangi halkada** bulunduğu.

«Mütevâtirin rivayetinde aranan, yalan üzerinde ittifakı mümkün olmayan o topluluk **üç asrın her birinde bulunduğu halde, meşhurda ilk halkada bu yoktur**.»

Mütevâtir: 3 halkada da var · Meşhur: ilk halka dar

MEŞHURUN HÜKMÜ 39

Sahâbeden rivayeti kesin, Rasûlullah'tan kesin değil.

«Ancak Rasûlullah (s.a.)'dan rivayeti kesin olmadığından **kesine yakın bir zan ve kanaat** ifade eder, **inkâr eden fâsık olur**, mütevâtir sünnette olduğu gibi onunla Kur'ân'ın **âmmı tahsis, mutlakı takyid** edilebilir.»

Kesine yakın zan → inkâr = fîsk

AHAD SÜNNET (haber-i vâhid) 39

Tevatür topluluğuna ulaşmayan sayıda kişinin rivayeti.

«Rasûlullah (s.a.)'tan **bir veya iki kişinin** veya tevatür topluluğuna ulaşmayacak kadar kişinin rivayet ettiği sünnettir. **Hadislerin çoğu ahaddir**. Buna **haber-i vâhid** de denir.»

Hadislerin ÇOĞU ahaddir

AHADIN HÜKMÜ 39

Zan ifade eder — ama amel edilir.

«Ancak âlimlerin cumhuruna göre varlığından şüphe bulunduğundan **itikad etmek vâcib olmasa da amel etmek vâcibdir**.»

İtikad · amel

DELÂLETİ, YERİ & HÜCCET OLUŞU

Sünnet 2. mertebededir; Kur'ân karşısında 4 iş görür, hüccetliği 3 delille sabittir.

EZBER KODU

SÜBÛT ≠ DELÂLET · 4 YER · 3 DELİL

» Bu bölümün zihin haritası: ŞEMA 3 — belgenin sonunda (tam sayfa)

SÜNNETİN DELÂLETİ 39

Hükme delâleti **kat'î** de olur **zannî** de.

«Başka bir manaya gelme ihtimali yoksa **kat'î**, varsa **zannî** olur. Sünnet bu konuda Kur'ân-ı Kerîm gibidir.»

Ihtimal yok → kat'î · ihtimal var → zannî

SÜBÛT: KUR'ÂN ↔ SÜNNET 40

Asıl ayırım burada.

«Ancak Kur'ân-ı Kerîm'in **tamamının sübûtu (bize gelişi) kat'îdir**.

Kur'ân sübût: hepsi kat'î · Sünnet: mütevâtir kat'î

KUR'ÂN'A GÖRE SÜNNETİN YERİ 40

Delil olma açısından **ikinci mertebe**.

«Çünkü Kur'ân'ın sübûtu kat'î, sünnetin sübûtu zannîdir. **Kat'î olan zannîden önce gelir**. Ayrıca sünnet Kur'ân'ı açıklamak içindir, **açıklayan açıklanana tâbidir**.»

3 gerekçe: kat'î önce · açıklayan tâbi · Muaz hadisi

YER ① — TE'KİD (destekleme) 40

Sünnet, Kur'ân'daki hükmü **pekiştirir**.

«Namaz kılmayı, zekât vermeyi, oruç tutmayı, hacca gitmeyi emretmesi; Allah'a şirk koşmayı, yalancı şahitlik yapmayı, ana-babaya karşı koymayı, haksız yere adam öldürmeyi **yasak etmesi** buna örnektir.»

Yeni hüküm yok, pekiştirme var

YER ② — AÇIKLAMA (3 türlü) 40-41

Sünnetin Kur'ân'ı açıklaması üç şekilde olur.

«**a)** Kur'ân'ın **mücmel** (kapalı) ifadelerini açıklaması · **b)** Kur'ân'ın **âmmını tahsis** etmesi · **c)** Kur'ân'ın **mutlakını takyid** etmesi.»

MÜCMEL → âmm-TAHSİS → mutlak-TAKYİD

YER ③ — NESH 41

Sünnetin Kur'ân'ın bir hükmünü kaldırması.

«Meselâ «**Varise vasiyet yoktur**» hadisi, varise vasiyet yapılmasını emreden **Bakara 2/180** âyetini neshetmiş (hükmünü kaldırmıştır).»

Şafiî · cumhur

YER ④ — YENİ HÜKÜM KOYMA 41

Kur'ân'ın **sükût ettiği** yerde sünnetin hüküm koyması.

«Evli olursa zina edenin **recmedilmesi**, bir şahit ve bir **yeminle** hüküm verilmesi, erkeklere **ipek giymeyi**, **altın takmayı** haram kılması, **âkileye** (katilin akrabalarına) diyet ödetmesi, **ehlî eşek etini** haram kılması, **esirlerin serbest bırakılması**.»

Recm · ipek-altın · âkile · ehlî eşek

HÜCCET OLUŞU — 3 DELİL 41

Sünnete uymanın farz oluşu **ittifakla** sabittir.

«Âlimler, sünnetin de şer'î hükümlere esas olma bakımından **Kur'ân gibi uyulması farz olduğu** ve **ikinci kaynak** olduğu konusunda **ittifak etmişlerdir**.

Kur'ân · İcmâ · Ma'kûl

DELİL ① — KUR'ÂN'DAN 41-42

Allah, Peygamber'e itaati kendisine itaat saydı.

«**Kim Rasûl'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur**.» (Nisâ 4/80) · «**Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının**.» (Haşr 59/7)

Nisâ 4/59 · 4/80 · 4/65 · Ahzâb 33/36 · Haşr 59/7

DELİL ② — İCMÂ 42

Ashâb, sünnetle amelin farz olduğunda ittifak etti.

«Ashâb-ı Kirâm Kur'ân-ı Kerîm'in emirlerine ve Rasûlullah (s.a.)'ın Muaz b.

Ashâb ittifakı — dayanak: Muaz hadisi

DELİL ③ — MA'KÛL (akıl) 43

Sünnet olmadan Kur'ân'la amel **mümkün değildir**.

«Kur'ân-ı Kerîm'de **öz ve kısa** olarak bildirilen hükümlerle, sünnet onları açıklamadan amel etmek mümkün olmaz. [...] Dolayısı ile din **Kur'ân ve Sünnetle beraberce** şekillenmiştir. **Birinin diğerinden ayrı olması mümkün değildir**.»

Vahiy tebliği 2 şekilde: okuma + açıklama

HABER-İ VÂHİD, MÜRSEL & PEYGAMBERİN FİİLLERİ

Haber-i vâhidin şartlarında mezhepler ayrışır; Peygamber'in her fiili dinî hüküm değildir.

EZBER KODU

3 ŞART · 5 KUVVET · 3 FİİL

» Bu bölümün zihin haritası: ŞEMA 4 — belgenin sonunda (tam sayfa)

HABER-İ VÂHİDLE AMEL 44

Amel etmenin vâcib oluşunda **ittifak** var.

«Sahâbe, tâbiîn ve sonraki âlimler haber-i vâhid ile amel etmenin **vâcib olduğu üzerinde ittifak ettiler**. Haber-i vâhid, **tevatür veya şöhret derecesine ulaşmayan** bir veya iki kişinin rivayet ettiği hadistir.»

İttifak: amel vâcib · ihtilaf: şartlarda

HANEFİLERİN 3 ŞARTI 44

Hanefiler haber-i vâhidle amel için üç şart arar.

«**1-** Râvi, rivayet ettiğinin hilâfına hareket etmiş olmamalı. [...] **2-** Haber-i vâhid, çokça meydana gelen ve herkesi ilgilendiren bir konuda olmamalı. [...] **3-** Râvi fakih değilse rivayet ettiği hadis **kıyasa ve dinin esaslarına aykırı olmamalı.**»

1 aykırı davranmamalı · 2 umumi belvâ · 3 kıyasa aykırı olmamalı

MUSARRÂ HADİSİ 44-45

Sütlü görünsün diye memesi bağlanan koyun.

«Bu hadise göre sağdıktan sonra sütünün kıt olduğunu anlayan müşteri geri vermek isterse o süte karşılık **bir sâ' hurma** vermelidir.

Misli → misliyle · kıyemî → kıymetiyle

İMAM MÂLİK'İN ŞARTI 45

Medine halkının ameline aykırı olmamalı.

«Çünkü ona göre **Medine halkının ameli** Rasûlullah'tan (s.a.) rivayet edilmiş **hadis derecesindedir**.

Medine ameli = hadis derecesinde

İMAM ŞÂFİİ'NİN 4 ŞARTI 45

Râvi ve rivayetle ilgili dört şart.

«Râvinin **sika, dininde samimi, rivayet ettiğini anlayan, onu iyi zabtedebilen** biri olması ve rivayeti **ilim ehlinin hadisine muhalif olmaması.**»

Sika · samimi · anlayan · zabteden

İMAM AHMED 45

Ayrı bir şart koymamıştır.

«İmam Ahmed, haber-i vâhidle amel etmek için İmam Şâfiî gibi **senedinin sahih olmasından başka bir şart koşmamıştır**.

Sadece sahih sened · mürseli kabul

MÜRSEL HADİS — tarif 46

Rasûlullah'ı görmemiş bir râvinin doğrudan O'ndan nakletmesi.

«Usulcülerin dilinde mürsel hadis, **Rasûlullah (s.a.) ile görüşmemiş âdil bir râvinin** «Rasûlullah (s.a.) şöyle dedi» diyerek yaptığı rivayettir.

İsnad kopuk = mürsel

MÜRSELİN KABULÜ 46

Sahâbenin mürseli ile diğerleri ayrı.

«**Sahâbenin mürselinin kabulü konusunda ihtilaf yoktur**, çünkü **sahâbenin hepsi âdildir**.

Sahâbe: ihtilafsız · diğerleri: Şâfiî

ŞÂFİİ'NİN 5 KUVVET SEBEBİ 46

Mürsel, beş şeyden biriyle kuvvetlenmedikçe kabul edilmez.

«**1.** Ya, [...] tâbiînin büyüklerinin mürseli olmalı · **2.** Veya aynı manada **müsned** bir hadisle desteklenmiş olmalı · **3.** âlimlerce kabul görmüş **ona uygun başka bir mürsel** bulunmalı · **4.** bir **sahâbî kavli** ile desteklenmiş olmalı · **5.** âlimlerin **çoğunluğunun fetvası** ile kuvvet kazanmış olmalı.»

Tâbiîn büyüğü · müsned · başka mürsel · sahâbî kavli · fetva

FİİL ① — BEŞERÎ DAVRANIŞLAR 47

İnsan olarak yaptıkları: **mübah**.

«Oturma, kalkma, yeme, içme, uyuma, yürüme gibi **bir insan olarak yaptığı davranışlar**... Bu konuda onu örnek alıp **uymamız bize vâcib değildir**.»

Beşerî → mübah, uymak vâcib değil

FİİL ② — HASÂİSU'N-NEBÎ 47-48

Sadece Peygamber'e mahsus fiiller: **uyulmaz**.

«**Aralıksız oruç** tutmanın mübah oluşu, **kurban kesme**, **kuşluk namazı**, **vitir ve teheccüd** namazlarının vâcib olması, **dörtten fazla evlenmenin** caiz olması, davanın ispatında **tek başına Huzeyme'nin şahitliğini** yeterli görmesi gibi haller Rasûlullah'a (s.a.) özgü hallerdir. **Böyle fiillerde Rasûlullah'a uyulmaz.**»

O'na özgü → ümmete bağlayıcı değil

FİİL ③ — TEŞRÎ' KASTIYLA 48

Dinî hüküm olsun diye yapılanlar: **uyulur**.

«Yukarıda geçen iki maddede sayılanların dışında kalıp da **dinî bir hüküm olsun maksadı ile** yaptıkları: İşte bunlar **örnek alıp uymamız istenenlerdir**. Bunlar da **vâcib, mendup ve mubahdan** biri olur.»

Vâcib · mendup · mubah

MÜSTAKİL FİİLLERİN HÜKMÜ 48

Bir şeyi açıklamayan müstakil fiiller.

«Vücûb, nedb veya ibâha gibi **şer'î bir hüküm ifade ettiği anlaşılıyorsa** onunla amel etme konusunda **ümmet Rasûlullah (s.a.) gibidir.**»

Hüküm anlaşılıyorsa ümmet de aynı

HÜKMÜ ANLAŞILMAYAN FİİLLER 49

Şer'î hüküm ifade ettiği anlaşılıyorsa ne olur?

«Allah'a yaklaştırma özelliği açıkça anlaşılıyorsa o fiilin **mendup** olduğunu gösterir.

Kurbet var → mendup · yok → mubah

ÖZET — hangi fiile uyulur? 49

Kitabın kendi özeti.

«Rasûlullah'dan (s.a.) **bir insan olarak** görülen davranışlar, **tecrübeleri, dünya işleri** ile ilgili tedbirleri ve sırf zatına ait olan hususlar (**hasâisu'n-nebî**) **bir dinî hüküm sayılmaz.**

Ölçü: PEYGAMBERLİK SIFATIYLA mı yapıldı?

Tüm Bölüm Tek Sayfada

16 MADDEDE TÜM BÖLÜM — sağdaki kodu gör, soldakini kendi cümlele anlat

01	Sünnet nedir?	Rasûlullah'tan sadır olan söz · fiil · takrîr
02	3 çeşidi	KAVLÎ · FİİLÎ · TAKRÎRÎ
03	Takrîr nasıl olur?	Açık kabul · sükût · memnuniyet işareti
04	Kıyâfe ile neseb	Hanefî / cumhur
05	Sened taksimi	Cumhur 2 · Hanefî 3 (fark: meşhur)
06	Mütevâtir şartı	Hicrî ilk 3 asır · yalanda ittifak imkânsız
07	Mütevâtir sayısı	309 (Kettânî)
08	Mütevâtir / meşhur inkârı	Kâfir / fâsik
09	Mütevâtir-meşhur farkı	3 halkada da var / ilk halka dar
10	Ahadın hükmü	İtikad vâcib DEĞİL · amel VÂCİB
11	Sübût: Kur'ân / Sünnet	Tamamı kat'î / mütevâtir kat'î, diğeri zannî
12	Sünnet niçin 2. mertebe?	Kat'î önce · açıklayan tâbi · Muaz hadisi
13	Hükümde 4 yeri	TE'KİD · AÇIKLAMA · NESH · YENİ HÜKÜM
14	Açıklamanın 3 türü	Mücmel · âmm→tahsis · mutlak→takyid
15	Hüccetin 3 delili	Kur'ân · İcmâ · Ma'kûl
16	Hanefî'nin 3 şartı	Aykırı davranmama · umumi belvâ · kıyasa aykırılık
17	Mürsel nedir?	Rasûl'ü görmeyen âdilin «Rasûlullah dedi» demesi
18	Şâfiî'nin 5 kuvveti	Tâbiîn büyüğü · müsned · mürsel · sahâbî kavli · fetva
19	Peygamberin 3 fiili	BEŞERÎ · HASÂİS · TEŞRÎ'
20	Uyulan fiil hangisi?	Peygamberlik sıfatıyla, teşrî' kastıyla yapılan

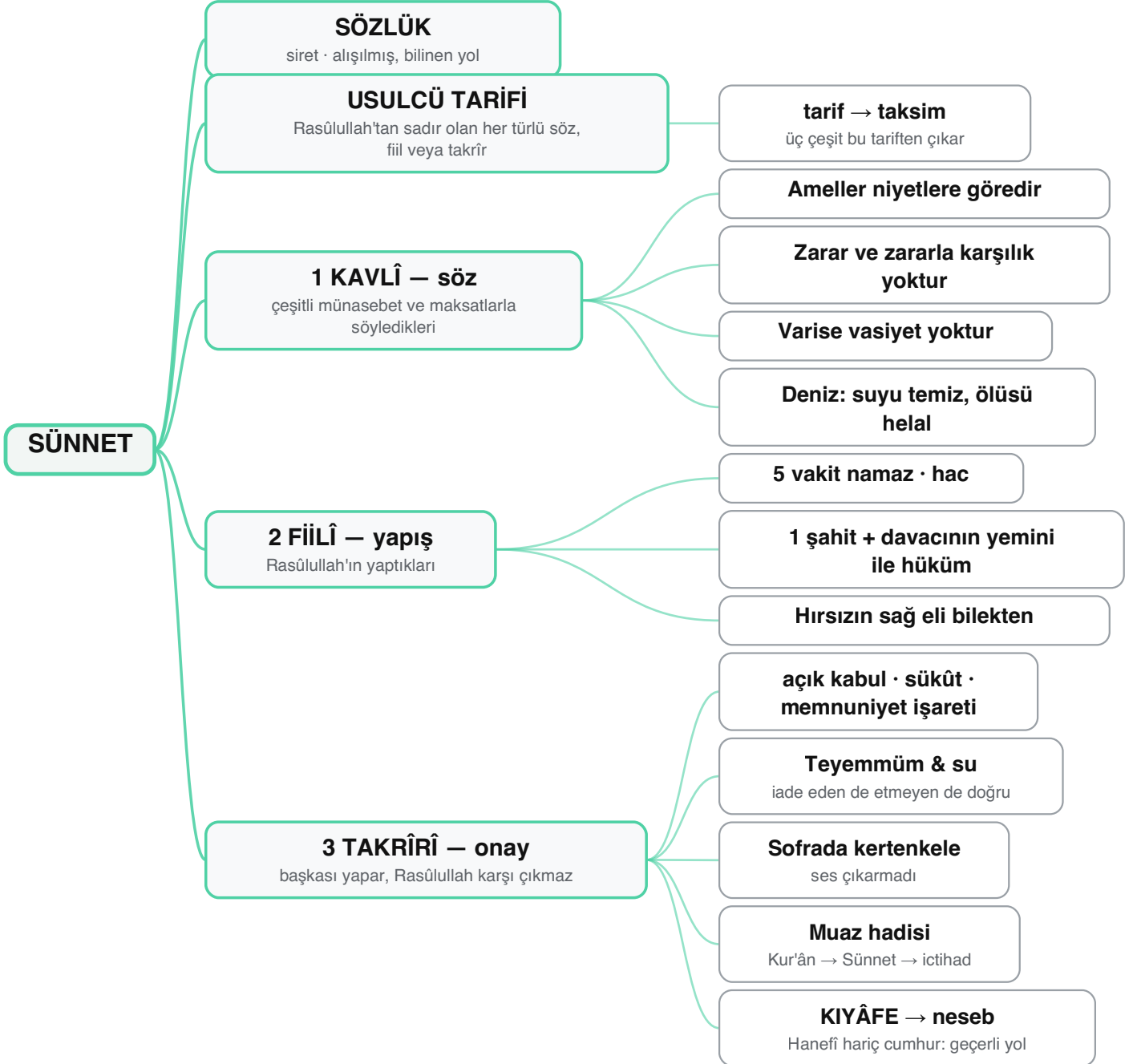
Tarîf → taksim	«söz, fiil veya takrîr» dediğin an 3 çeşit çıkar
Muaz hadisi 3 yerde	Takrîr örneği · 2. mertebe delili · hüccet bahsindeki icmâ
Mütevâtir = sübût kat'î	Blok 2'deki kısım, Blok 3'teki sübûtu belirler
Meşhur ↔ Kur'ân	Kesine yakın zan olduğu için âmmı tahsis edebilir
Ahad zan → şart ihtiyacı	Zan olduğu için Blok 4'teki mezhep şartları doğdu
Şâfiî iki yerde ayrılır	Sünnetle nesh (Blok 3) · mürsel (Blok 4)
Hanefî iki yerde ayrılır	Kıyâfe (Blok 1) · meşhur kısmı (Blok 2)
Açıklayan tâbidir	2. mertebe gerekçesi = Blok 4'teki açıklayıcı fiil kuralı
Fiilî sünnet ≠ her fiil	Blok 1'de çeşit, Blok 4'te hangisinin bağlayıcı olduğu
Sünnet vahye dayanır	Necm 53/3-4 — ma'kûl delilinin temeli

4 BÖLÜM — EZBER KODLARI & ŞEMA HARİTASI

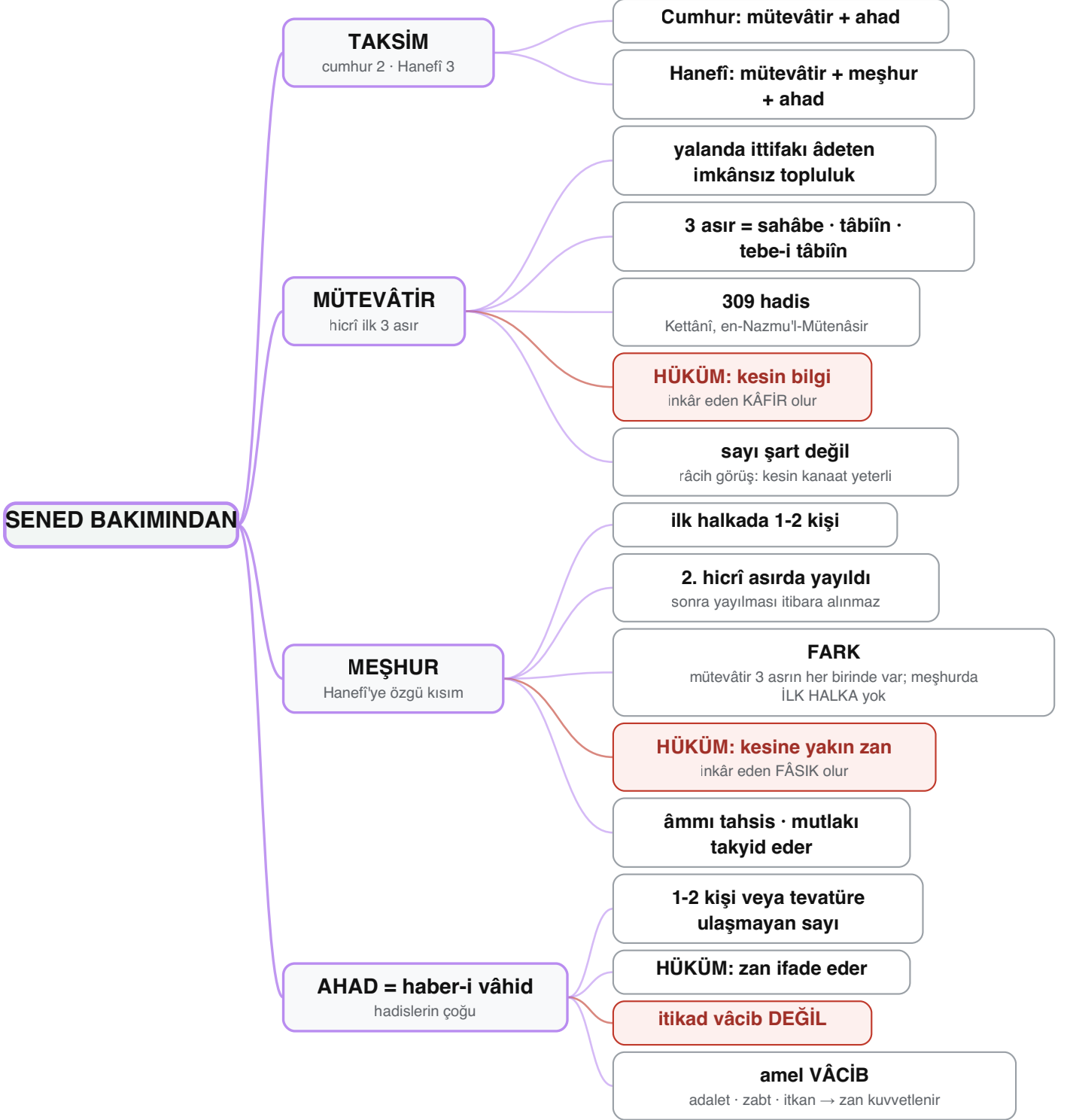
1	TARİF & ÇEŞİTLERİ s. 37-38 · ayrıntı: ŞEMA 1	SÖZ · FİİL · TAKRİR
2	SENED BAKIMINDAN KISIMLARI s. 38-39 · ayrıntı: ŞEMA 2	MÜTEVÂTİR · MEŞHUR · AHAD
3	DELÂLETİ, YERİ & HÜCCET OLUŞU s. 39-43 · ayrıntı: ŞEMA 3	SÜBÛT ≠ DELÂLET · 4 YER · 3 DELİL
4	HABER-İ VÂHİD, MÜRSEL & PEYGAMBERİN FİİLLERİ s. 44-49 · ayrıntı: ŞEMA 4	3 ŞART · 5 KUVVET · 3 FİİL

Tüm tanım ve mezhep görüşleri doğrudan **Vehbe Zühaylî, Fıkıh Usulü s.60-99**'dan alınmıştır. «...» içindekiler Zühaylî'nin kendi cümleleridir. Örnekler ve deliller için 10 sayfalık el kitabına, sorular için ekrandaki panele bakınız.

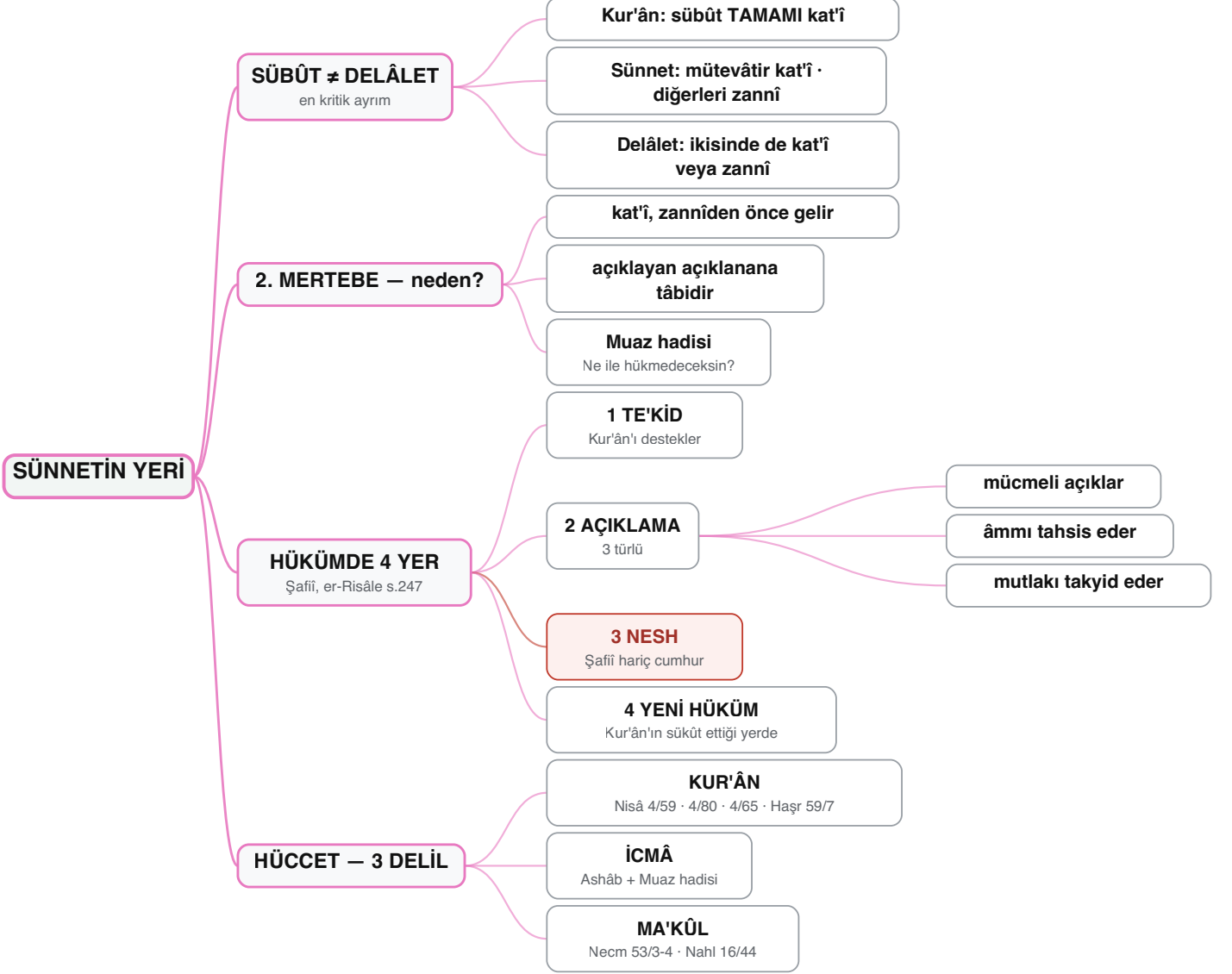
TARİF & ÇEŞİTLERİ

SENED BAKIMINDAN KISIMLARI

DELÂLETİ, YERİ & HÜCCET OLUŞU

HABER-İ VÂHİD, MÜRSEL & PEYGAMBERİN FİİLLERİ

